

U Puli, ponedjeljak 24. lipnja 1918.

godina IV.

Demisija Seidlerovog kabineta.

Brzojavka iz Beča nam javlja, da je na prethodnjem ministarskom vijeću bila zaključena demisija čitavog kabineta. Još se ne zna, da li je car ostavku prihvatio ili ne i kojemu će povjeriti sastav novog ministarstva. — Položaj je nada sve ozbiljan. U Austriji je radništvo uzbuđeno uslijed prehrambenih neprilika, u Ugarskoj je došlo u glavnom gradu do krvavih izgređ, kod kojih je protekla radnička krv. Kršćansko socijalna stranka, koja je od vjeka bila najjači oslon svakoj vladi, odrekla je Seidleru svoje povjerenje te izdala proglas na pučanstvo, koji je bio zabranjen od redarstva. To su značajni znakovi. Kršćansko socijalni demagogi spremali su se u Beču, da se potpunoma priključe njemačkim nacionalističkim strankama. Svim su sredstvima kušali zavaravati njemački narod preko naše i njegove jedine težnje i jedinog nastojanja — mira. U gradskom vijeću austrijske prijestolnice prihvaćale su se rezolucije protiv Jugoslavije, prosvjedovalo se protiv pravednom koju našega naroda, pravilo se propagandu za različite imperijalističke ratne ciljeve. Ali uzalud. U odlučnom se trenutku pojavila užasna sablast gladi, a kršćansko socijalni su političari okrenuli plašte prema vjetru i eto ih sa prosvjedima radi nestašice hrane. Sva završnost njihove političke taktike zrcali se u onim izjavama i prosvjedima uperenima protiv njihovog pouzdanika, koji si nije mogao prati ruke kao Poncij Pilat, jer nije bio samo vikač, već izvršitelj volje vikača.

Za sadašnje kritično stanje prilika u Austriji nose odgovornost ne samo vlada, već svi oni, koji su klicali „hoch“ i „heil“ odobravanja kod svakog protuzakonitog i nasilničkog čina protiv slavenskih naroda i protiv mira.

Nije Seidler poduzeo sam na svoju ruku atentat na ustavni život države. Njemački nacionalci bijahu oni, koji ga na to ponukaše, a njemačko kršćansko socijalci bili su time sporazumni. Kreiseinteilungen i persekucije nijesu plod Seidlerove mašte. To su davne želje nekih pangermanskih ratnih huškača. Za to ne postaje Seidlerova krivnja ništa manja. Naš se sud o Seidleru ne da promijeniti i bit će bolje da u buduću piše samo loše drame, a loše upravljanje države neka prepusti drugima.

I opet se obistinila ona naša stara istina, da se nepravedna stvar ne daje dugo vremena održati uz odvažan nastup sviju poštenih ljudi. I za buduću vladu vrijedi naš stari program priznanja opravdanosti načela mira i samoopredjeljenja naroda. I buduća će ih vlada morat ili priznati ili ukloniti se iz političkog poprišta. Mi hoćemo, da monarkija bude savez slobodnih i sretnih naroda, a ne pozorište, na kojem nastupaju zasluženi narodi za zabavu vladajućih kasta i naroda kao što u rimsko doba. Nijemcima njihovu, a nama našu slobodu.

Neumoljivi i stalni kao što i prvog dana parlamentarnog zasjedanja, gledamo na novi razvoj političkih prilika u Beču. Ovo ili ono rješenje ne može nas smesti i svesti s odabranog puta. Slabe vlade ne mogu našem narodu više da naškode; ali mogu biti državi na kvar i prouzročiti njezinu propast. Caveant consules.

Reforma učiteljske naobrazbe.

„Slovenski Narod“ priopćuje u svom subotnjem broju ovaj velezanimivi dopis iz Beča, koji u cijelosti prenosimo:

Izobražavanje učiteljstva bijaše dosad uređeno u općem pučko-školskom zakonu od 14. svibnja 1869. djetimično promjenjenom god. 1883. Iza dugotrajnih vijećanja predložila je sad vlada carevinskom vijeću nacrt zakona o izobrazbi učitelja i usposobljenju za poduku na općim pučkim i gradjanskim školama. Evo glavnih novotarija:

Doba nauka raširuje se na 5 godina. Tko hoće da se upiše, mora navršiti 15. godinu. Vladina naredba može da produlji naukovno vrijeme i u tom slučaju dovoljno je da navršiti 14. godinu. Raširenje naukovnog vremena jest najveća promjena, koju donosi zakon. U Njemačkoj traje odgoj učitelja šest godina i dovrše ga s 20. godinom, u Austriji već s 19. godinom. Produljenje se utemeljuje pomnoženim naukovnim materijalom. Da se odmah sada ne produljuje naukovno vrijeme još više, opravdava se različitošću kulturnog stanja raznih zemalja, koje se u mnogome moraju zadovoljavati bržom pomoću. Vlada može to vrijeme produljiti, kad joj se prični da su za to dani uvjeti, no u tom slučaju ne će preći 14. godine, kao uvjet za ustup. U jednom razredu ne smije biti više od 35 učiteljskih kandidata, samo izuzetno može se dozvoliti frekvenciju do 40.

Uvjeti za primanje ostaju većinom nepromijenjeni. Naukovni materijal raširit će se time, da se imade učiti osim naukovnog jezika još i drugi jezik, somatologija (nauka o tijelu) i higijena (zdravstvo) postat će samostalan predmet za sebe.

Novi obilgatan predmet za muške jest poduka u ručnim spretnostima, za ženske osim ručnih radnja, još i poduka o kuhanju i kućanstvu.

Općenita je smotra izobrazba, kakvu dobiju dovršeni srednješkolski, razumije se, s dodatkom onoga, što zahtjeva zvanje.

Uz praktično vježbanje u vježbaonici, može se učiti, kandidate vježbati također na općim pučkim školama, osobito s nezabranim materijalom. Na učiteljskim mora se pitomac upoznati također s podukom za slijepe, za gluhoonjeme, za one, koji jecaju i za drugu djecu s manama, no također sa ustrojem dječjih vrtova, institucija za opskrbu mladeži.

Mature se ne mogu polagati nego dvaput. Naukovno osoblje sastoji se iz ravnatelja, glavnih učitelja (broj ne će biti više ograničen), učitelja za glazbu i tjelovježbu, učitelja vježbaonice i pomoćnih učitelja, katehete su na jednakom stupnju s glavnim učiteljima.

Glavni učitelj može postati iza trogodišnje naukovne prakse: 1. tko je usposobljen uopće za srednje škole, te se pokaže da je uspješno dovršio pedagoški seminar ili 2. tko je položio ispit glavnog učitelja. K tom ispitu pripušta se također učitelje, koji imaju ispit za gradjanske škole i kasnije barem četiri semestra predavanja i vježba u dotičnoj struci ili pak polaske seminara na filozofskom fakultetu (kao izvanredni slušatelji). U tu svrhu mogu učitelji dobiti dopust, a vlada može da postavi uvjet, da moraju suplenta sami plaćati.

Učitelj vježbaonice može postati učitelj sa ispitom osposobljenja iza petgodišnje osobito dobre prakse ili barem iza jednogodišnjeg uspješno dovršenog pedagoškog metodičkog kursa.

Uvadjaju se novi propisi za privatna učiteljska, koja nek postanu čim više slična javnim učiteljskim. Za prestupke propisa uvadjaju se također novčane kazne. Još posebnim uvjetima mora se podvrgnuti privatna učiteljska, kojima ministarstvo daje pravo javnosti.

Absolventi učiteljska neka se prije položenja ispita osposobljenja samo iznimno i samo mimogred upotrebljavaju na jednorazrednicama.

Za položenje ispita osposobljenja za gradjanske škole treba osim trogodišnje prakse još i dovršenje jednogodišnjeg tečaja za gradjanske učitelje. Komisije će od sad biti izabrane samo iz još „viših“ glava.

Osobito neprijatan može da postane § 40: „Učitelji s ispitom osposobljenja, koji se iskazuju nedostatnima, mogu se od zemaljskog školskog vijeća prisiliti, da polože ispit još jednom. Pokaže li se tamo i poslije ponovnog polaganja ispita nedostatan uspjeh, stara je svjedodžba propala i zavisi od zemaljskog školskog vijeća, hoće li dozvoliti opetovnu službenu uporabu kao provizorne sile ili pak odstranjenje iz učiteljsva.“ Taj će paragraf sigurno naletiti na velik otpor, jer može prouzročiti sudbonosne zloporabe.

Definitivni školski vodje (nadučitelji, ravnatelji) mogu postati samo oni, koji polože poseban „ispit za vodje“. Dakle još jedan ispit! Tam će pretresati pedagoško-metodičko znanje učitelja i pozna li školske propise, opskrbno školstvo za mladež itd.

Treći odstavak nacrtu sadržaje nekoliko novih reforma za daljnju naobrazbu učitelja. Odsad može u svakom kotaru biti više od jedne učiteljske knjižnice. Učiteljske konferencije za pretresivanje pedagoških upravnih pitanja i uvođenje mladih učitelja odsad su obilgatne svaki mjesec na dvo- i više razrednicama. Zemaljsko školsko vijeće može propisati učiteljima polazak kurseva. U većim gradovima ustanovit će se pedagoško-metodijski kursevi i uz njih još posebni zavodi (učiteljske akademije) za eksperimentalne nauke u pedagogiji i metodi.

Zakon stupa u krijepost sa školskom godinom poslije oglašenja, a nastavni ministar može za posebne zemlje produljiti termin krijeposti najviše za 8 godina.

Reasumirajmo: Produljenje naukovnog vremena na učiteljskim je dobra misao. No ipak će provedenje biti neko vrijeme nemoguće, jer će poslije rata još više manjkati učitelja nego li prije. Ali najprije treba urediti pitanje plaće, a onda će tek zvanje primamiti toliko ljudi, da će biti moguće od njih toliko zahtjevati. Sve su druge novotarije upravo neznatne. Naše učiteljsko imalo bi se baviti kritikom tog nacrtu, da zastupnicima podade pravodobno upute glede postupanja.

Dovle „Slovenski Narod“. Mi ne možemo, nego da opetujemo: Ne znamo, ne će li i učitelje proći volja, da uče djecu, kako treba poštivati zakone, koji njima samo dužnosti nalažu i čine ih uz to vječitim prosjacima.

BATNI IZVJEŠTAJI:

Austro-ugarski.

Beč, 23. (D. u.) Službeno se javlja: Bojevi na Piave bijahu jučer manje žestoki. Samo na južnom krilu naše fronte je popodne neprijatelj opeta započeo svojim protunavalama. Jaka, provali oblaka slična kiša, koja je za prošlih sedmica skoro dnevno padala po čitavoj Mletačkoj i poplavila opsežne dijelove nizine, pomnožila je za čete poteškoće i oskudijevanja. Piave je postao deručom rijekom, koje vode prekidaju na mnogo mjesta promet među obim brijegovima. Tako je samo uz najveće poteškoće moguće dovažati borcima na frontu najpotrebniju municiju i živež. Tim veće priznanje ide hrabre čete, kojih je djelotvorna snaga ostala i u teškom položaju neslomljena. — Poglavica generalnog stožera.

Njemački.

Berlin, 23. (D. u.) Iz velikog se glavnog stana službeno javlja. Zapadno bojište: Vojna skupina prijestolonasljednika Rupprechta: Na obim stranama Somme potrajala je djelatnost neprijatelja. Noćni napadaj talijanaca kod Morlancourta, između Ancre i Somme, skršio se u našoj paljbi. — Vojna skupina njemačko-priestolonasljednika: Susedbini smo francuske djelomične navale jugoistočno od Merrisa. Jugozapadno od Reimsa dopremili smo kod kratkog okršaja sa Taljancima 36 zarobljenika. Poručnik je Loewenhardt polučio svoju 28. zračnu pobjedu. — Ludendorff.

Rat.

Francuski izvještaj od 21. lipnja na večer: Sa fronte nema ništa osobita.

Engleski ratni izvještaj od 21. lipnja na večer: Kod navale, koju smo proveli tečajem noći sjeverno od Scarpe, provalile su šotske čete u njemačke opkope, zadale neprijateljskoj opkopnoj posadi teških gubitaka te dopremile nekoliko zarobljenika. Nekoliko zakloništa i više strojnih pušaka bacili smo u zrak.

Engleski izvještaj od 22. lipnja prije podne: Tečajem noći dopremili smo nekoliko zarobljenika te smo zadali neprijatelju kod sunaka i patuljskih poduzeća u odsjeku od Villers-Bretonneuxa i Straazega gubitaka. Inače ništa osobita.

* Kad će antanta pobijediti. „München-Augsburger Abendszeitung“ priopćuje iz Haaga: U „Daily News“ privnađe Gardiner, da je vojnička odluka za antantu postala daleko ležeća špekulacija te da je treba napeti sve sile, da se barem zabrani odluka u smislu neprijatelja. Zaprječi li se ta odluka, rat je dobiven, pa makar nismo izvjestiti nijedne odlučne bitke. Jer Njemačka će izgubiti rat, ne svlada li nas oružjem. Mi ćemo pak rat dobiti, zapriječimo li takav udarac.

* Izjave Asquitha i Bonnar Lawa. Parlamentarni dopisnik „Daily Chronicle“ javlja još o jučešnoj sjednici donje kuće. Asquith je izrazio mnijenje, da je ratni položaj saveznika ozbiljniji, nego li ikada prije. Bonnar Law razložio je, da se začudio, da se njegov govor optimistički prosudjivao, premda se sasvim podudarao s Asquithovim izvodima. Mi smo u takovom ozbiljnom položaju, rekao je Bonnar Law, u kakvom se nismo nazili dosele ni u jednoj fazi ovoga rata. Unatoč tomu je uvjeren, da će saveznici napokon izvojevati pobjedu.

Iz bivšeg ruskog carstva.

Bojševička službena „Telegrafska agencija“ javlja: Radi tehničkih poteškoća za odašiljanje vojske i radi neprestanih napadaja Semenovjevih banda u zapadnoj Sibiriji obustavljeno je napredovanje čehoslovačkih odjela prema Vladivostoku. Proturevolucionarni elementi hoće da iskoriste ovu okolnost, da nahuščaju Čeho-Slovake i pozivlju ih da oružanom silom ustanu protiv sovjetske vlade. Pod utjecajem proturevolucionarnih agenata Čeho-Slovaci dade izrazu svom nezadovoljstvu i u kategoričkoj formi zahtjevaju, da im se povisi krušni obrok, da se pospiješi njihovo odašiljanje u Vladivostok, kao što je bilo ugovoreno. Dne 20. svibnja došlo je u Čeljabinsku do prvog oružanog sudara sa Čeho-Slovacima, kada su oni zaposjeli arsenal i kolodvor i kada su

